

Búskaparpolitikkurin hjá Jógvan Sundstein

Jógvan Sundstein eitt stórt TG — í búskapi

Í framfýringini í sjónvarpinum mána-kvöldið 31.10 var hin feroyski fólkaflokkurin á skránni, og tosaði floksformaðurin, Jógvan Sundstein, nógv um minking av uttanlandaskuldini. Undirritaði vil seinni í greinini vísa á, hvussu hesin búskaparideologurin hjá Fólkaplokkinum »klæddi seg úr« fyrri øllum Føroya fólki.

Lat meg síðani upplýsa, at eg eri búskaparfrøðingur og havi arbeitt í eitt ávíst áramál í feroyska vinnulivinum við m.a. búskaparmálum. Hervið kenni eg eisini ta feroysku grannskoðaraverðina innani frá. Tá ið undirritaði eisini er familjumaður við konu og tveimum børnum, tori eg heilt einfalt ikki at seta mitt kristna navn undir. Hetta kemst av praktiseringini av familjupolitikkinum hjá valgagn-ið J.S., Dagblaðið, har familjur hjá øðrvísishugsandi verða ulvaføði hjá blaðmannalíðnum hjá hesum meira ódámliga blaði, sum enn tá sigur seg umboða kristnu siðalær-una.

Endamálið

Endamálið við hesari grein er at føra tann meiniga mannin (Palleba, um tú vilt) afturum »búskaparleiðtjóðini« hjá tí Feroyska Fólkaplokkinum og J.S. og hervið vísa, at framføga J.S. er ikki annað enn rein og skær tokutala.

Málið hjá Jógvan Sundstein

Málið hjá J.S. var at tálma ella í øðrum føri at minka um uttanlandaskuldina. Hetta skuldi gerast við at minka um almennu út-reiðslurnar við uml. 2–300 m. (kontraktivur figgjarpolitikkur). Í øðrum lagi staðfesti hann í endanum av sendingini, at tað almenna er noygt til at spæða út til privat virkir við uml. 20% av grundleggjargarútreiðslunum (etableringskapital). Hetta verður eisini nevnt ekspansivur figgjar-

politikkur í búskaparmáli. Hesi bæði tingini, sum í síni náttúru eru fullkomiliga mótskiðandi um uttanlandaskuldin skal minkast, vóru tey einastu hann peikaði á sum verunligar loysnir.

Síðani kundi tað koma uppá tal at lækka skattin og toll sum avleiðingar av minni almennum virkseminum og nýtt hesar pengarnar til tvungna uppsparing.

J.S. í einum figgjarpolitiskum búskaparprofili

Í einari búskaparmynd hevur eitt land 4 mátar (parametre) at stýra sínum búskapi eftir. Teir eru:

1. Figgjarpolitikkur (ekspansivur, kontraktivur)
2. Inntøkupolitikkur (ekspansivur, kontraktivur — lönir, skattir, toll)
3. Pengapolitikkur (renta — upp- og niður-skrivingar)
4. Valutapolitikkur (kursur — upp- og niður-skrivingar).

Punkt 4 er útiðst í feroyskum búskapi sum stýringsefni, av tí at vit eru í valutaunion við Danmark. Hetta merkir, at vit hava somu krónu-eind sum Danmark, og verður hon stýrd av Danska Tjóðbankanum.

Hvussu vildi hesar sonevndu loysnir hjá J.S. roynst tí feroyska búskapinum við serstøkum áliti til minking av uttanlandaskuldini, sum jú var J.S. hjartamálið?

Við minkaðum almennum virkseminum hevði »loysnin« rakt tey, ið starva í tí almenna sektorinum. Av royndum aðrastaðni frá vísa útrokn-ingar, at hetta í sjálvum sær onga ávirkan hevur á uttanlandaskuldina (dømi frá dansku figgjartelduni ADAM). Grundin er, at almenni sektorurin (serstakliga í Føroyum) hevur alt ov litlan eftirspurning eftir vørum og tænastum frá utlandinum til at ávirka eftirspurningin hjá øllum samfelagnum —

tann sonevnda importkvotan er ov litil hjá almenna sektorinum. T.v.s. at nýtslan av vørum og tænastum verður stórt sæð tann sama, og harvið uttanlandaskuldin. Henda loysnin er sostatt ónytilig, ella v.o.o. TG—.

Í øðrum lagi vil búskaparideologurin, J.S., sum fyrsti búskaparfrøðingur í heiminum, føra ein kombineraðan ekspansivan/kontraktivan figgjarpolitikk við tí í hyggju at tálma ella minka uttanlandaskuldina. Hetta ger hann við fyrst at minka almenna virkseminum og síðani økja um almennu út-reiðslurnar við stuðulslánum til feroyskar privat-fyrirtekur og einstaklingar. Ávaratos Jógvan, hatta kanst tú ikki meina, ella veit hann ikki betur?

Øktar almennar út-reiðslur til ilögur fara gjøgnum ta sonevnda multiplikatoreffektina (virðið av ilöguni fleirfaldast eftir nøkrum árum). Hetta víðfær fleiri fólk í arbeiði og harvið øktar inntøkur. Tí økist nýtslan (eftirspurningur eftir

sama sterka hátt sum ein beinleiðis iloga. T.v.s. at uttanlandaskuldin vildi ikki verið nærlit so stór sum at veita pengarnar til ilögur. Goði Palleba — aftur her er eitt stórt TG— til búskapargenið hjá tí Feroyska Fólkaplokkinum.

Sum sæst hevði J.S. aldri komið so langt sum at ført ein ekspansivan inntøkupolitikk (minni skatt og toll), men um hann gjørdi tað, hevði fylgjurnar verið uppført meira katastrofalar. Grundin er, at royndir frá øðrum londum vísa, at tað hevur ongantíð enn borið til at ført lækkaðan skatta- og tollinntøku beinleiðis yvir á tvungna uppsparing. Tað koma altíð sonevndir lekar (leakages), har pengar fara til nýtslu, sum aftur í hesum fornum er tað sama sum uttanlandaskuld. Í øðrum føri vildi peningastovnar-nir bólgna av likvidum peningi, sum teir jú mugu út í samfelagið við. Tað víðfær aftur fleiri pengar hjá fólki og kanska eitt sum er meira nærliggjandi enn just uttanlandaskuld — øktar grundstykkja- og húsupprisir.

Hvat heldur tú nú Palleba? Sum útbygvin og royndur búskaparfrøðingur hevði undirritaði givið hesum »búskapargenið« í tí Feroyska Fólkaplokkinum tað størsta TG—, sum er givið í Danska Kongarikinum. Hansara profittur er verri enn tokutala, og hevði verið sera væl eignaður sum humorlesnaður hjá búskaparfrøðingum.

Verunliga endamálið Jógvan Sundsteins

Endamálið hjá J.S. hevur verið solarklart, nevniliga at villeiða tann meiniga mannin við búskaparmøni, sum ein má skriva ímóti.

Í sínum yrki sum grannskoðari eru teir almennu stovnarnir (Líkningarráð, Tollstova) ein natúrligur mótpartur hjá J.S. Tí er tað sera nærliggjandi at

tonkja, at hesin búskaparideologur ikki tonkir fyrst og fremst um uttanlandaskuld, men mest um ein óvirkan almennan sektor. Tá verður tað jú lættari í hansara dagliga yrki at finna »hol« til sínar ofta mugvandi kundar, ið ofta bert hava eitt fyrri eyga — spekulatið, ið Palleba til seinast og síðst má gjalda fyrri. (Her er bara at fara niðan í Dómhúsið og siggja allar skattasakirnar Jógvan Sundstein hevur tapt fyrri sínar kundar).

Um Jógvan Sundstein vildi uttanlandaskuldina væl, hvi ikki nýtt pengapolitikk? Fyri at minka um ilögurnar til tað stóra privata virkseminum, ið nú er, kundi hann politiskt flutt utlansrentuna til vinnulivið upp eini 1–2%. Hetta vildi víðfært minni ilögur, minni virksemin, minni inntøkur og harvið minni pengar til nýtslu, sum hevði verið góður heilivágur fyrri uttanlandaskuldina. Hetta hevði uttan iva rakt hansara kundar og meint, og hevur tí ikki hansara áhuga. Hetta má eisini vera tí, at Jógvan Sundstein hevur verið so nógv ímóti Landsbankanum, ið m.a. skal stýra rentustøðnum, so at tað svarar til virksemin í landinum og tiskil gera møguleikan fyrri einum sonevndum upphitaðum búskapi minni.

Niðurstøða

Við hesum vónar undirritaði at hava vist tí meiniga manninum sjónleikin hjá búskaparideologinum hjá tí Feroyska Fólkaplokkinum. Hansara búskapar-tvass koma aldri at hava tær positivu avleiðingar, hann roynir at billa inn í fólk. Hetta tvass og møn vildi ført til eina fleirfaldaða uttanlandaskuld eftir nøkrum fáum árum. Hansara sonevndu loysnir eru tí eitt klárt og stórt TG—, og hvør vil lata búskapin upp í hendurnar á einum búskaparligum TG—?

Búskaparfrøðingur